

Engelsk i verden

Revidert utgave, 2020

Engelsk i verden gir en oversikt over bruken av det engelske språket i verden og retter seg først og fremst mot elever, lærere og rådgivere på ungdomsskolen og i videregående opplæring.

Heftet er skrevet av Siri Hunstadbråten. Hun er lektor ved Drammen videregående skole og underviser i engelsk, fransk, samfunnsfag og reiseliv og språk. Hun har i mange år arbeidet med utvikling av læremidler i engelsk og skrevet fagartikler innenfor engelsk og fremmedspråk.

Dette heftet erstatter Fokus på språk, spesialutgave nr. 9, januar 2008, skrevet av Aud Marit Simensen.

År	2020
Utgiver	Fremmedspråksenteret
Utgiversted	Halden
Ansvarlig redaktør	R. Steinar Nybøle
Redaktør	Lekh Baral
Bilderedaktør	Lekh Baral
ISSN	1890-3622
ISBN trykket	978-82-8195-079-5
ISBN på nett	978-82-8195-080-1

Innhold

Innledning	2
Engelsk i det nye millenniet	3
Hvordan engelsk endrer seg i vår tid	7
Hvordan engelsk ble et nasjonalt språk på de britiske øyer	11
Fra et nasjonalt språk til et internasjonalt språk	17
Fra et internasjonalt språk til et globalt språk	19
Engelsk i hverdagslivet	22
Engelsk i studier og arbeid	24
Engelskspråklig kultur kommer fra mange ulike land	28
Engelsk i fremtiden	31
Noen myter og realiteter om engelsk	32
Ressurser	35
Sluttnoter	36

Innledning

Engelsk omgir oss hele tiden. Vi tar det for gitt, kanskje litt som luften vi puster inn. For 20 år siden var engelsk mest et skolefag og noe bare enkelte brukte når de reiste eller arbeidet i utlandet, men nå er engelsk blitt et språk som preger hverdags- og arbeidslivet. I dette heftet får du lære om hvordan engelsk brukes i dag, hvordan det stadig

utvikler seg, hvordan det har utviklet seg til å bli det språket vi kjenner, og hvordan vi tror språket vil utvikle seg i fremtiden. Du vil også få vite hvorfor gode ferdigheter i engelsk blir stadig viktigere, og hva som vil kreves når du skal bruke engelsken din i studier og arbeidsliv, i Norge og andre land.

ID 70990122 © Cherriesjd | Dreamstime.com

Engelsk i det nye millenniumet

Engelsk er annerledes enn andre språk. Det er særlig to ting som skiller engelsk fra alle andre språk – hvem som bruker språket, og antallet som bruker det. De fleste som bruker engelsk, har ikke engelsk som morsmål, og språket snakkes og læres i dag av ca. 1,5 milliarder mennesker, riktignok med ganske varierende kompetanse.¹

Den betydningen som engelsk nå har fått, er noe helt nytt. Aldri før har et språk blitt snakket av så mange i så mange ulike sammenhenger. Å lære engelsk er blitt en del av grunnutdanningen for barn og unge i de fleste land, og mange voksne er villige til å betale mye for å lære engelsk eller forbedre engelsken sin. Engelskundervisning er derfor blitt «big business», med en markedsverdi i 2019 på anslagsvis 63 milliarder dollar, og behovet for nye engelsklærere i verden anslås til 100 000 årlig.² I løpet av det neste tiåret forventes det en stor økning i etterspørselen etter engelskkunnskaper, for behovet for engelskkunnskaper blir enda større når stadig flere mennesker får tilgang til internett.

Engelsk gjør verden mindre. Akkurat som internett har ført til en revolusjon innenfor kommunikasjon over store geografiske avstander, har engelsk revolusjonert samhandlingen og

samarbeidet på tvers av språkområder, kulturer og landegrenser. Engelsk er operativsystemet i den globale samtalen.³ Det er det dominerende språket på internett og i internasjonal underholdningsindustri, handel og politikk, forskning, samarbeid og utvikling innenfor de fleste fagområder, og innenfor internasjonal turisme. Nesten uansett hvor et menneske bor, vil gode kunnskaper i engelsk være en døråpner, noe som gir økte muligheter både yrkesmessig og personlig.

Kort oppsummert kan vi si at alle bruker engelsk, men ingen vet egentlig helt hva engelsk er. Hva som er «korrekt engelsk», og hvilken type engelsk som bør ha høyest status, er spørsmål som har vært diskutert lenge. Nå som engelsk brukes over hele verden, av så mange som har et annet morsmål, blir det vanskeligere enn noensinne å definere hva engelsk er. Språket blir påvirket av alle dem som bruker det, så det eneste som er sikkert, er at språket utvikler seg raskt og på mange ulike måter samtidig.⁴

Det finnes ingen offisiell institusjon eller myndighet som kan gi retningslinjer eller bestemme hva som er riktig bruk av engelsk, men det betyr ikke at det ikke finnes noen

holdepunkter for hva som er riktig språkbruk. For det første er det stor forskjell mellom muntlig og skriftlig engelsk. Det muntlige språket har en mye større variasjon og bredde enn det skriftlige språket. Mange varianter av muntlig engelsk skiller seg mye fra de opprinnelige standardvariantene britisk- og amerikansk-engelsk når det gjelder ordforråd og uttale, og til en viss grad også grammatikk, men de er ikke nødvendigvis lite korrekte av den grunn.

Oxford English Dictionary, den største engelsk-språklige ordboka, har publisert beskrivelser av, og eksempler fra, 13 ulike varianter av muntlig engelsk, som alle skiller seg klart fra amerikansk og standard britisk-engelsk.⁵ Det er australsk-engelsk, kanadisk-engelsk, karibisk-engelsk, Hong Kong-engelsk, irsk-engelsk, Isle of Man-engelsk, New Zealand-engelsk, filippinsk-engelsk, skotsk-engelsk, Singapore- og Malaysia-engelsk, sørafrikansk-engelsk, vestafrikansk-engelsk og walisisk-engelsk. På ordbokas nettside kan du ved hjelp av noen enkle klikk lytte til de ulike variantene. Da vil du fort oppdage at det er stor spennvidde innenfor det som vanligvis går under begrepet *engelsk*.

Det er med andre ord lett å høre forskjell når en ire, en amerikaner, en australler og en fra Karibia snakker engelsk, men er de godt utdannet, vil måten de skriver engelsk på, være overraskende lik.

Oxford English Dictionary-app på smarttelefon.
ID 146807000 © Maneesh Upadhyay | Dreamstime.com

Skriftlig engelsk, og særlig formelt språk, slik det brukes i trykte medier, næringsliv og utdanning, varierer nemlig lite fra verdensdel til verdensdel eller fra land til land. Noen ulikheter i ordforråd og staving forekommer, men vi snakker vanligvis ikke om ulike geografiske varianter av skriftlig engelsk.

Du har sikkert opplevd å få tilbakemeldinger fra læreren din på tekster du har skrevet på engelsk, hvor svakheter eller feil i språket ditt er blitt påpekt. For en som ikke har engelsk som morsmål, vil det være viktig å frigjøre seg så mye som mulig fra innflytelsen fra sitt eget morsmål, følge regler for grammatikk og setningsbygning og bruke et presist ordforråd som passer til formålet med teksten.

Den britiske kongefamilien. Det britiske monarkiet oppfattes som «Head of the Commonwealth».

ID 94772867 © Lorna Roberts | Dreamstime.com

Når en ikke-morsmålsbruker av engelsk skal bruke engelsk muntlig, derimot, vil det være mer opptil den enkelte hvilken variant av engelsk man ønsker å bruke. For ikke lenge siden lærte de fleste i Norge britisk-engelsk på skolen. Nå forbinder mange unge mennesker britisk aksent med dronning Elizabeth II, Harry Potter, James Bond eller britisk overklasse og bruker ofte britisk-engelsk på en humoristisk og overdreven måte. I dagens Norge hører barn og ungdom mange ulike varianter av engelsk fra tidlig alder, og lærerne snakker også med ulike aksenter. Engelsk muntlig er dermed mye mer mangfoldig i skolen og i fritiden. Hvilken engelskvariant du velger, har

uansett mindre betydning enn din evne til å kommunisere, det vil si å uttale engelsk såpass godt at du lett blir forstått, bruke et tonefall som understreker det du sier, og at du har evne til å ta hensyn til engelskferdighetene til den eller dem du snakker med, og til hensikten med samtalen.

I tillegg til de muntlige variantene som er nevnt ovenfor, inngår engelsk også i ulike typer blandingspråk rundt omkring i verden. I India snakker mange en blanding av engelsk og hindi, Hinglish, og langs grensen mellom USA og Mexico snakkes Spanglish, en blanding av engelsk og spansk.⁶ Felles for disse språkene er at de er

muntlige varianter som sjelden brukes skriftlig. Disse lokale språkvariantene brukes i uformelle sammenhenger, blant venner og i familien, men når sammenhengen krever det, vil språkbrukerne skifte til en mer allment akseptert variant av engelsk. Spørsmålet er om disse geografisk begrensede språkvariantene i det hele tatt kan kalles engelsk, siden de som har lært en

standardvariant av engelsk, eller ikke kjenner til det språket engelsk er blandet med, ikke vil forstå slike blandingspråk.⁷ En del forskere tror at disse variantene er en forsmak på hva som vil skje med engelsk fremover. De tror at det kan bli så mange og forskjellige varianter av engelsk at det ikke lenger blir ett språk som kan brukes til internasjonal kommunikasjon.⁸

En kunstner i Jamaica som lager en Bob Marley-maske. Bob Marley var en jamaicansk sanger og musiker innenfor musikkstilen reggae, som startet på 1960-tallet og etter hvert spredte seg over hele verden. ID 102888444 © Pedro Marques | Dreamstime.com

Hvordan engelsk endrer seg i vår tid

Hvordan vi uttrykker oss til enhver tid, vil i stor grad gjenspeile hva vi er opptatt av. Hva er det engelske favorittuttrykket ditt for tiden? Hvis du tenker etter, har du sannsynligvis ikke det samme favorittuttrykket nå som for et halvt år siden. Siden engelsk brukes av så mange, på så mange ulike steder og i så mange sammenhenger, er det

ikke særlig overraskende at endringene er mange og raske. Du har kanskje ikke tenkt over at *du* også bidrar til at engelsk endrer seg, for det er alle brukerne av språket, og ikke bare de som har engelsk som morsmål, som påvirker språket og bidrar til nyskapning.

Lekne gatedansere, et eksempel på athleisure. ID 164141160 © Albertshakirov | Dreamstime.com

Se på ordene nedenfor, som alle nylig er tatt inn i *Oxford English Dictionary*:

fakie	dejunk	athleisure	woke
-------	--------	------------	------

Er dette ord du kjenner til og bruker? Hva tror du de sier om vår tid?

Det første ordet har med utseendet å gjøre (*fakie* = falsk kroppsdelt, for eksempel en falsk øyenvippe eller en falsk negl). *Dejunk* er et verb som har med en aktuell trend å gjøre, nemlig å kvitte seg med overflødige ting. Det neste, *athleisure*, kommer fra moteverdenen og betegner treningsinspirerte klær som brukes i andre sammenhenger enn til trening. Joggesko, tights, yogaklær og treningsbukser er alle eksempler på *athleisure*.

Det siste ordet, *woke*, er et adjektiv som brukes om det å være opplyst og bevisst, et ideal for mange unge mennesker i dag. Noen har nå begynt å bruke dette ordet med en negativ betydning, for å kritisere unge menneskers engasjement for å gjøre en forskjell og redde verden. Dermed har et uttrykk som i utgangspunktet var positivt, fått en negativ klang. Har du lagt merke til at ord kan endre betydning eller brukes i nye sammenhenger?

Oxford English Dictionary samler eksempeltekster fra ulike medier, både skriftlige og muntlige, og bruker disse til å ta pulsen på språkutviklingen og holde ordboka oppdatert. Hvert år kåres et ord som har fått spesielt mye oppmerksomhet, og

som redaksjonen mener gjenspeiler spesielt godt det folk var opptatt av året som gikk. Ved å se på ord som har blitt valgt ut noen år bakover i tid, blir vi minnet om hvor raskt samfunnsendringer skjer, og hvordan disse endringene gjenspeiles i språket. Årets ord i 2013 var *selfie*, og i 2014 var det ikke et ord, men symbolet 🤪 som ble utpekt til årets ord. Her ser vi hvordan teknologien griper inn i selve måten vi kommuniserer på, og ikke bare i hva vi bruker som redskaper til å kommunisere.⁹ I 2019 vant uttrykket *climate emergency*, og siden dette var året da klimakrisen for alvor kom på dagsordenen, gjennom blant annet skolestreikene, gjenspeiles en ny forståelse av en av vår tids største politiske utfordringer i form av et nytt uttrykk. Har du kanskje også lagt merke til at ord kan endre betydning eller brukes i nye sammenhenger? Har du lagt merke til noen nye ord og uttrykk på engelsk i det siste?

Politiske, samfunnsmessige og verdimeslige endringer kan altså spores i språkutviklingen hvis de angår et stort nok antall mennesker. *Merriam-Webster*, den største amerikanske ordboka, viser språk- og samfunnsutviklingen gjennom en årlig statistikk over de ti ordene som er blitt slått opp oftest i ordboka i løpet av året. I 2019 kom *they* på toppen av lista. Ved første øyekast kan dette virke merkelig. *They* er vel ikke et ord folk slår opp særlig ofte? Det er viktig å merke seg at det ikke var det personlige pronomenet, som betyr «de» på norsk, som toppet lista, men *they* brukt i stedet

for *he* og *she*, som et kjønnsnøytralt personlig pronomen. Når kjønnsidentitet ikke lenger oppfattes som enten maskulin eller feminin, trenger vi et ord som kan brukes uavhengig av kjønn. Denne nye bruken av ordet *they* er derfor et godt eksempel på at ord endrer betydning og bruksområde når folks oppfatninger og holdninger endres.

They erstatter *he* og *she* som kjønnsnøytralt pronomen.
ID 156084026 © Ian Dyball | Dreamstime.com

Verden blir stadig mindre, geografiske avstander og kulturelle forskjeller får mindre betydning, og denne utviklingen kalles ofte med en samlebetegnelse for globalisering. Disse prosessene har medført mange endringer, og dette har igjen ført til fremvekst av nye ord og begreper. I 2001 var *McDonaldization* et av de nye ordene som ble tatt inn i *Oxford English Dictionary* men uttrykket ble skapt allerede i 1993, da sosiologen George Ritzer ga ut boka *The McDonaldization of Society*. Påvirkningen fra

kjeder som McDonald's var da blitt et så tydelig globalt fenomen at han laget et begrep for å beskrive det. I dag er det ikke vanskelig å se at McDonald's har bidratt, og bidrar, til å forandre verden når det gjelder matkultur. Men enda viktigere er det kanskje at kjeden bidrar til at folks leveste, rent generelt, blir stadig mer likt rundt om i verden. Selve bruken av engelsk i McDonald's og andre tilsvarende internasjonale kjeder spiller også en viktig rolle i denne prosessen. Selv om de ansatte ikke nødvendigvis snakker engelsk i restaurantene rundt omkring i verden, har varer og tjenester som selges der, engelskspråklige navn, og markedsføring og slagord er som oftest på engelsk. Det er nok å tenke på produkter som «Big Mac» og barnas favoritt, «Happy Meal», for å se at livsstilen og det engelske språket går hånd i hånd. Uttrykket *McDonaldisation* oppsummerer derfor hva globaliseringen innebærer: Vi får en global kultur som formidles gjennom bruk av engelsk.¹⁰

Bruken av internett bidrar i seg selv til raske endringer i det engelske språket. Et eksempel på dette er historien bak utbredelsen av uttrykket *on fleek*:

I juni 2014 publiserte Kayla Lewis, en 16-årig amerikansk jente, en video hvor hun beskrev øyenbrynene sine som «on fleek»¹¹ Videoen hennes ble veldig populær, for sminke og stell av øyenbryn var blitt veldig moderne på den tiden. Det ble også uttrykket hun brukte. Allerede etter

fire måneder ble *on fleek* registrert i tekst-samlingen som danner grunnlaget for *Oxford English Dictionary*, og i mai 2015 brukte den amerikanske artisten Nicki Minaj dette uttrykket i sangen «Feeling myself»¹². Ordet har fortsatt å figurere ofte også i tiden etterpå og er blitt brukt i markedsføring som retter seg mot unge mennesker, for å skape en virkelighet som ungdom kjenner seg igjen i og identifiserer seg med. I dag omtales pene øyenbryn ikke som «perfect», men nettopp som «on fleek». Her kan vi se hvordan en enkelt språkbrukers behov for å uttrykke noe går over til å bli et standarduttrykk i en bestemt sammenheng, godt hjulpet av effektiv spredning via internett.

Hvis du synes det er spennende å følge med på utviklingen av engelsk ordforråd, har ordboka *Merriam-Webster* flere funksjoner du kan teste ut. Du kan for eksempel taste inn det året du ble født, og få opp de ordene som ble tatt inn i ordboka da, og på den måten få et godt inntrykk av hva som preget verden på den tiden. Et annet verktøy er «How strong is your vocabulary?», en quiz hvor du får oppgitt ti avanserte engelske ord med synonymer. Du kan lagre resultatene dine og sjekke utviklingen din over tid og sammenligne resultatet med andre på din egen alder. Hva med å starte nå? Hva betyr *proweess*? Betyr det *pride*, *honesty*, *luck* eller *ability*?

Engelskspråklig reklame på en kiosk i India, hvor engelsk er et offisielt språk. ID 177597908© Francesco Cepolina | Dreamstime.com

Hvordan engelsk ble et nasjonalt språk på de britiske øyer

ID 131061354 © Tomas Griger | Dreamstime.com

For å forstå hvordan og hvorfor engelsk har blitt et verdensomspennende språk, må vi gå langt tilbake i tid. Engelsk var opprinnelig språket til anglere, saksere og jyder, noen folkegrupper som først bodde i det som i dag er Danmark og Nord-Tyskland. Rundt 450 e. Kr. invaderte de de britiske øyer.¹³ Folket som bodde der fra før, var keltere som snakket keltisk, et språk som var veldig ulikt det språket nykommerne snakket. Da angelsakserne, som de ble kalt, etter hvert spredte seg utover øyriket, endte kelterne, og

keltisk, opp i sør, nord og vest, i områder som Isle of Man, Cornwall, Skottland og Wales. I disse områdene utviklet de seg etter hvert egne regionale språk med utspring i keltisk. Engelsk, som i denne perioden kalles gammelengelsk, ble imidlertid det dominerende språket. Mellom ca. 800 e.Kr. og midt på 1000-tallet kom en ny folkegruppe, vikingene, og deres bosetting førte til norrøn påvirkning på engelsk. Mange stedsnavn i Nord-England stammer fra denne perioden, York (Jorvik), Grimsby og Althorp, og en rekke

dagligdagse ord fra norrønt brukes fortsatt i engelsk. *They, their, them, gun, knive, ugly* og *Thursday* (den norrøne guden Thors dag) er alle ord som har sin opprinnelse i norrønt.¹⁴

I 1066 ble England nok en gang invadert. Denne gangen kom den franske hertugen Vilhelm Erobreren, som mente at han hadde arverett til den engelske tronen, med hæren sin. Han lyktes,

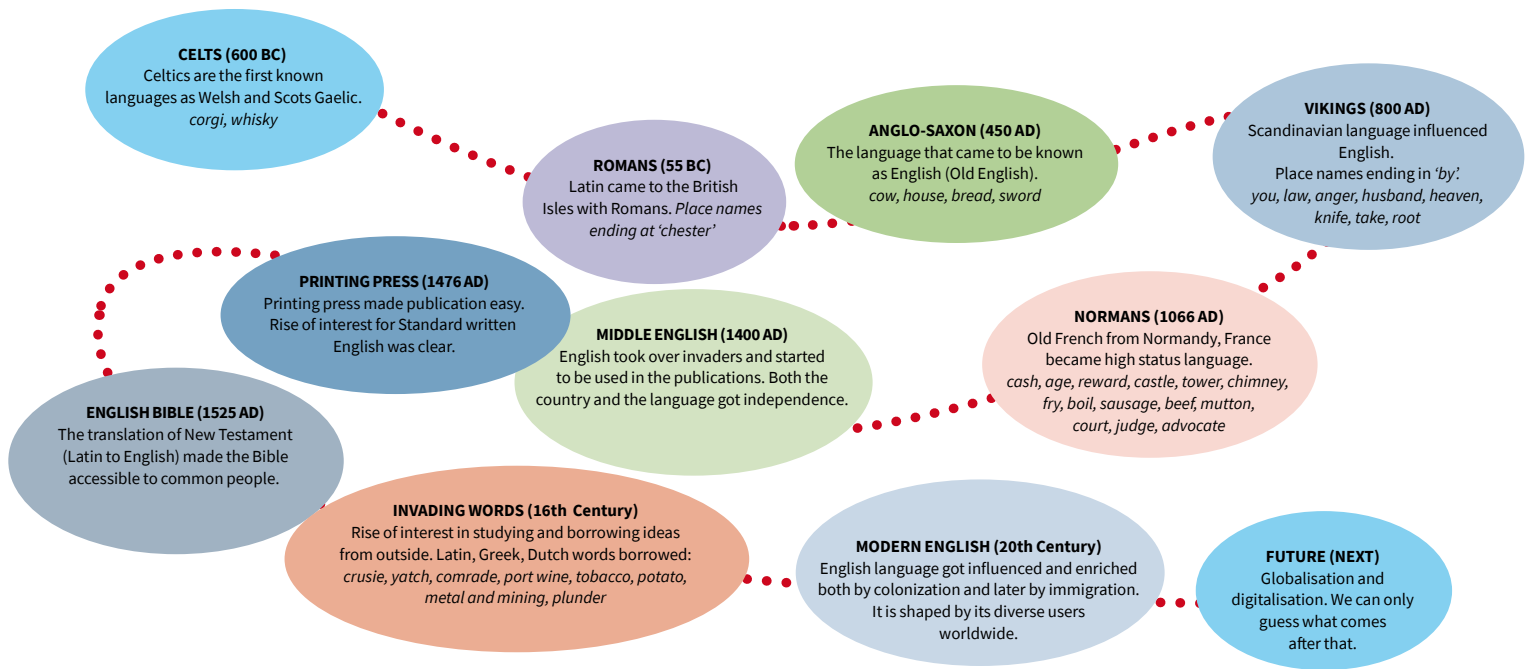
ble kronet til konge og sørget for at fransk språk overtok for engelsk ved hoffet og blant adelen. Kong Vilhelm utnevnte franskmenn til viktige stillinger i styringen av landet og i kirken. Alle dokumenter ble derfor skrevet på fransk, og fransk kultur og språk hadde stor innflytelse blant dem som hadde makt og penger på denne tiden. Blant vanlige folk, derimot, fortsatte bruken av gammelengelsk.¹⁵

Bayeux-teppet skildrer den normanniske invasjonen av England på 1000-tallet. ID 36480080 © Jorisvo | Dreamstime.com

Fra og med 1200-tallet ble fransk mindre dominerende, blant annet på grunn av et dårligere forhold mellom England og Frankrike og økt engelsk nasjonalisme. Engelsk ble brukt mer, også av dem som var på toppen av samfunnet, men fransk ble fortsatt brukt i parlamentet, ved hoffet

og i offentlige seremonier. Flere dokumenter ble imidlertid oversatt til engelsk. I 1362 ble engelsk for første gang brukt under den høytidelige åpningen av parlamentet, og fra første halvdel av 1400-tallet ble engelsk brukt i alle sammenhenger i England, både muntlig og skriftlig.¹⁶

Utvikling av det engelske språket gjennom historien. © Lekh Baral

Kilde: <https://www.childrensuniversity.manchester.ac.uk/learningactivities/languages/words/timeline-english-language-2/>

Språket som ble brukt i England fra ca. 1100 til midten av 1400-tallet, kalles for middelengelsk og er, på grunn av den historiske utviklingen som er beskrevet ovenfor, en sammensmelting av

gammelengelsk, norrønt og fransk. I løpet av denne perioden skjedde det store endringer i språket, og i tekster fra denne tiden kan man se konturene av dagens engelsk. Sammenlignet

med gammelengelsk ble grammatikken sterkt forenklet, noe som gjør at moderne engelsk oppfattes som et språk med lite grammatikk sammenlignet med for eksempel tysk.

Den franske invasjonen i 1066 hadde medført at rundt 10 000 franske ord kom inn i engelsk. Det er verdt å merke seg at 75 % av disse ordene fortsatt er i bruk i moderne engelsk.¹⁷ Dette er årsaken til at dagens engelsk har to hovedtyper ordforråd – enkle, dagligdagse ord som stammer fra gammelengelsk eller norrønt, og mer avanserte, formelle ord som stammer fra latin eller fransk. Noen eksempler på slike ordpar er:

Dagligdagse ord som kommer fra norrønt eller gammelengelsk	Formelle eller akademiske ord som kommer fra fransk eller latin
motherly	maternal
fatherly	paternal
offspring	progeny
to live	to reside
to think	to conceive
to foretell	to predict

Hvor mange av ordene i den høyre kolonnen kan du? I hvilken kontekst?

Når vi bruker engelsk, må vi velge hvilke ord som passer i den sammenhengen vi skal bruke språket i. En tekst med mange ord av latinsk eller fransk opprinnelse vil bli oppfattet som mer formell eller akademisk enn en tekst med mange ord av norrøn eller gammelengelsk opprinnelse. Sistnevnte type ord vil bli oppfattet som mer muntlige og dagligdagse. Derfor er kunnskap om hvor et engelsk ord kommer fra, eller hvor det passer å bruke det, nesten like viktig som å vite hva det betyr.

For å se nærmere på hvordan engelsk har utviklet seg, kan vi sammenligne fire versjoner av samme tekst, bønnen «Fader vår», på henholdsvis gammelengelsk, middelengelsk og to versjoner av moderne engelsk, én fra 1611 og én fra 1977.

Vi starter med den nyeste teksten:

*Our Father in heaven, hallowed be your name.
Your Kingdom come, your will be done,
on earth as in heaven.
Give us today our daily bread.
Forgive us our sins, as we forgive those
who sin against us.
Lead us not into temptation,
but deliver us from evil.
For the kingdom, the power
and the glory are yours.
Now and for ever.
Amen.*

Denne teksten fra 1977 er høytidelig og formell i ordforråd og oppbygning, men med unntak av ordet *hallowed* (holde hellig), er den ikke vanskelig å forstå. De tre versjonene nedenfor, derimot, er mer krevende.

Den eldste versjonen, lengst til høyre, er et eksempel på gammelengelsk. Den ser ganske fremmed ut fordi den har ordforråd, stavemåte og grammatikk som skiller seg klart fra moderne engelsk. Hvis vi bruker en gloseliste og leser nøye, vil vi imidlertid kunne forstå en god del.

Teksten i midten, som er skrevet på middelengelsk, ligner mer på moderne engelsk når det

gjelder ordforråd og stavemåte. Stavemåten er fortsatt nokså annerledes, men ordforrådet er likevel gjenkjennelig, med unntak av noen spesielle ord og uttrykk, som *yuel* (ond) og *yyue* (gi).

Den tredje teksten, lengst til venstre, er fra 1600-tallet og er vesentlig lettere å forstå enn den gammelengelske og den middelengelske versjonen. Det som skiller den fra teksten fra 1977, er hovedsakelig de gammeldagse bøyingsformene *art* (er), *thy* (din) og *thine* (din). Ellers har denne teksten såpass mange fellestrekk med dagens engelsk at språket her kan karakteriseres som moderne engelsk.

The Lord's Prayer Through the Centuries		
Modern English <i>approx. 1611 CE</i>	Middle English <i>approx. 1395 CE</i>	Old English <i>approx. 995 CE</i>
<p>Our Father, which art in Heaven, Hallowed by thy Name. Thy Kingdom come. They will be done in Earth, As it is in Heaven. Give us this day our daily bread.</p> <p>And forgive us our trespasses, As we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation, But deliver us from evil. Amen.</p> <p>Source: <i>The Episcopal Book of Common Prayer</i>, page 54</p>	<p>Oure fadir that art in heuenes, halewid be thi name; thi kyngdoom come to; be thi wille don, in erthe as in heuene. Yyue to vs this dai oure breed Ouer othir substaunce, and foryyue to vs oure dettis, as we foryyuen to oure dettouris; and lede vs not in to temptacioun but delyuere vs fro yuel. Amen.</p> <p>Source: <i>Lord's Prayer/Our Father: A Diachronic Data Set for English</i></p>	<p>Fæder ure þu þe eart on heofonum, si þin nama gehalgod to becume þin rice gewurþe ðin willa, on eorðan swa swa on heofonum. urne gedæghwamlican half syle us todæg</p> <p>and forgyf us ure gyltas swa swa we forgyfað urum gyltendum and ne gelæd þu us on costnunge ac alys us of yfele. Soblice.</p>

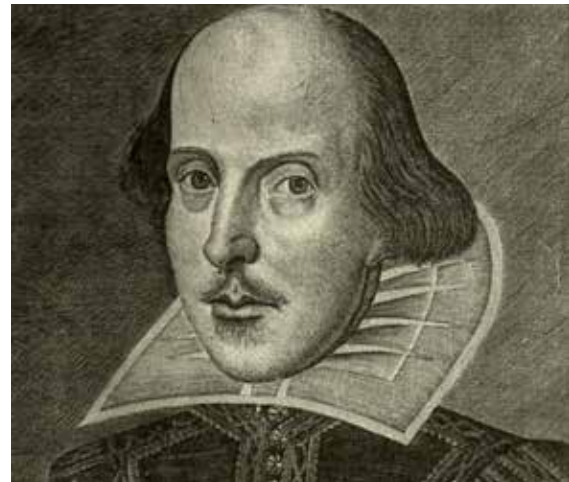
I en oversikt over utviklingen av engelsk kommer vi ikke utenom William Shakespeare (1564–1616), verdens mest berømte forfatter. Hans store produksjon, som omfatter 36 skuespill og flere enn 150 dikt, og hans enorme popularitet har gjort at språket han brukte, har fått stor betydning langt utover hans egen levetid. Shakespeares tekster gjenspeiler det språket som ble brukt i England i siste halvdel av 1500-tallet, men det er hans helt spesielle evne til å bruke språket på en kreativ måte som gjør at mange av de ordene og uttrykkene han brukte, er blitt faste uttrykk i moderne engelsk. Kanskje bruker du også noen av Shakespeares uttrykk? Her er et lite utvalg:

It's Greek to me
There are more things in heaven and earth
Neither here nor there
A heart of gold
Vanish into thin air

Shakespeares mest kjente sonette, nummer 18, har du kanskje hørt før, i hvert fall de første linjene? Heller ikke her er språket så vanskelig å forstå for en moderne leser.

Shall I compare thee to a summer's day?
Thou art more lovely, and more temperate.
Rough winds do shake the darling buds of May,
And summer's lease hath all too short a date.

Hvis du har lyst til å lese resten av dette diktet eller noen av de andre av Shakespeares tekster, er det bare et tastetrykk unna.

William Shakespeare-portrett fra First Folio (trykt i 1623).
ID 7268686 © A1977 | Dreamstime.com

Fra et nasjonalt språk til et internasjonalt språk

Språket på Shakespeares tid var, som vi har sett, ikke så ulikt moderne engelsk, men det var fortsatt et nasjonalt språk som bare ble brukt i England. Dette var imidlertid i ferd med å endre seg, for det var nettopp på denne tiden at engelskmennene begynte å reise ut og utforske verden, drive handel og etter hvert slå seg ned på fremmede kontinenter. Denne prosessen ble stadig mer omfattende i århundrene som fulgte, og toppet seg på slutten av 1800-tallet, da

England var verdens mektigste land med kolonier i alle verdensdeler og stor innflytelse økonomisk, politisk, militært og kulturelt.¹⁸ Koloniseringen medførte at engelsk ble tatt i bruk i stadig større deler av verden. Utvikling av teknologi, handel, politisk styring, kristen misjon og utdanning – alt foregikk på engelsk, og språket ble spredd til alle verdens hjørner. Engelsk ble dermed et internasjonalt språk.

Ulike land og ulike valutaer, men én felles konge. Frimerker fra forskjellige britiske kolonier.

ID 90999850 © Volovik3 | Dreamstime.com

Britiske kolonier på 1700-tallet. Gjengitt med tillatelse av Norman B. Leventhal Map & Education Center at the Boston Public Library.

De lyserøde områdene på kartet ovenfor viser Storbritannia og britiske kolonier i 1886. I disse områdene, som hadde ca. 22 % av verdens befolkning på denne tiden, ble engelsk brukt av de britiske koloniherrerne og etter hvert den lokale befolkningen.¹⁹ Hvor stor andel av befolkningen som lærte og brukte engelsk, varierte mye fra land til land, men perioden som engelsk koloni gjorde at engelsk fikk stor innflytelse, og språket fortsatte som oftest å spille en viktig rolle, også etter at

koloniene ble selvstendige. Mange tidligere britiske kolonier har fortsatt en kulturell og politisk tilhørighet til Storbritannia og tidligere kolonier gjennom medlemskap i Samveldet av nasjoner, *The Commonwealth of Nations*, en organisasjon for internasjonalt samarbeid, hvor dronning Elisabeth II er overhode. Samarbeidsspråket her er selvsagt engelsk.

Fra et internasjonalt språk til et globalt språk

Three Circles of English

Braj Kachru

Kachru's three circles of English.

av Awesomemeeos lisensiert under CC- BY-SA 4.0

Når vi ser på hvor og hvordan engelsk brukes i verden i dag, er det vanlig å trekke trådene tilbake til det britiske imperiet. Den indiske språkforskeren Braj Kachru har laget en modell som viser hvilken status engelsk har i tre ulike typer land i verden i dag, representert ved tre sirkler.²⁰

I den innerste sirkelen finner vi Storbritannia, landet hvor engelsk oppsto, og land som ble kolonisert av briter og som tidlig ble selvstendige, som USA, Australia og New Zealand. Her snakkes engelsk som morsmål. I den neste sirkelen, som kalles den ytre sirkelen, finner vi land som tidligere var kolonier, og hvor engelsk i dag har

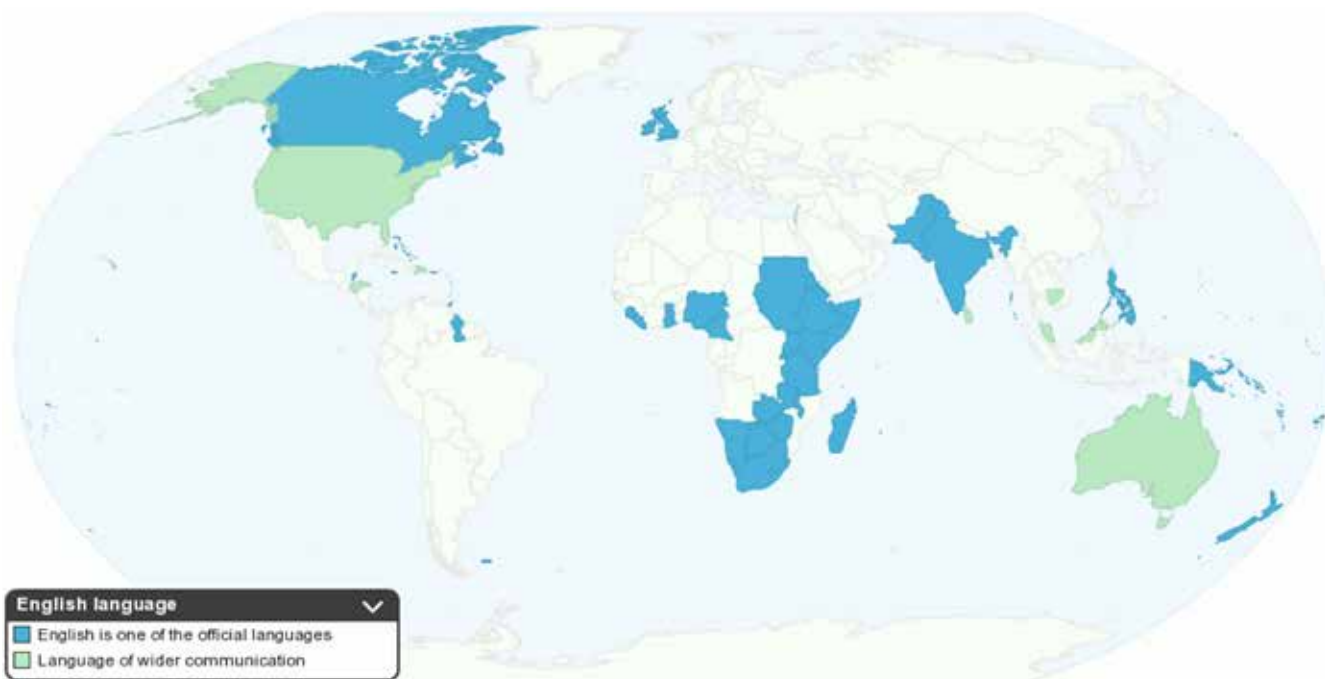
status som offisielt språk, ofte sammen med andre språk. Dette gjelder for eksempel India, Sør-Afrika, Canada og Nigeria. I den ytre sirkelen, kalt den ekspanderende sirkelen, finner vi land hvor engelsk er et fremmedspråk. Her finner vi Kina, Russland, Japan og de fleste europeiske land, som for eksempel Norge. Ekspansjon betyr økning, og dette viser at det er i land i den ytterste sirkelen at bruken av engelsk øker, mens den er relativt uendret i landene i de to andre sirklene. Denne økningen har gjort at engelsk har gått fra å være et internasjonalt til å bli et globalt språk. De fleste som bruker engelsk i dag, er mennesker med et annet morsmål enn engelsk, og mesteparten av bruken foregår mellom personer som *ikke* er morsmålsbrukere. Engelsk er blitt et *lingua franca*, et språk som gjør det mulig å kommunisere for mennesker som har ulike morsmål, men kan (noe) engelsk. Faktisk er det fire ganger så mange ikke-morsmålsbrukere av engelsk som det er morsmålsbrukere.²¹

Global engelsk er blitt en forutsetning for, en pådriver for og et resultat av globaliseringen. Dette gjør at Kachrus modell ikke lenger forteller hele sannheten. Forskjellene mellom morsmålsbrukere og ikke-morsmålsbrukere i modellen hans er ikke lenger så klare, og hva som er morsmål, andrespråk og tredjespråk, er ikke lenger så relevant. Flere forskere er nå mer opptatt av hva de som snakker engelsk, er i stand til å kommunisere om på engelsk, enn om de har engelsk som morsmål. Engelskkompetansen

kan i en del tilfeller være høyere hos ikke-morsmålsbrukere enn morsmålsbrukere, og i vår tid er det evnen til å uttrykke seg på engelsk og forstå engelsk i ulike praktiske sammenhenger som teller mest.

Mens morsmålsbrukerne, og særlig briter og amerikanere, tidligere ble ansett for å ha en spesiell status og et eierskap til engelsk språk, ser vi nå en tendens til at ikke-morsmålsbrukere frigjør seg mer fra denne oppfatningen. Mange ønsker ikke å snakke som briter eller amerikanere, men har utviklet en egen identitet som engelske språkbrukere. Engelsk, slik det brukes i verden i dag, er blitt et globalt kommunikasjonsspråk og er ikke i samme grad et språk som gjenspeiler kulturen eller de språklige særtrekkene i de landene der språket først ble snakket. De ulike variantene av engelsk, såkalte «world Englishes», ser også ut til å bli brukt stadig mer og med stadig større selvtillit.²²

Sammenlign kartet fra 1866 på side 18 med kartet nedenfor, som viser hvor engelsk er offisielt språk eller det viktigste språket i dag. Du ser da at det er stort samsvar mellom de områdene hvor engelsk ble snakket i kolonitiden, og de landene hvor engelsk er offisielt språk eller brukes mye i dag.

Kart over utbredelsen av engelsk i verden. CC-BY-SA-4.0

Leverandør: Amendor

Engelsk i hverdagslivet

Informasjonsskilt ved inngangen til suvenirbutikken i Longyearbyen, Norge (bildet er fra 1. september 2011).
ID 55022599 © Dmitry Chulov | Dreamstime.com

De aller fleste i Norge i dag bruker engelsk i hverdagen, og unge mennesker bruker språket mer enn eldre generasjoner. Engelske dataspill befinner seg på sosiale medier, engelskspråklige (og særlige amerikanske) filmer og TV-serier og engelskspråklig musikk er en naturlig del av livet vårt. Både ungdom og voksne bruker også engelsk når de er ute og reiser, og når de leser fagstoff, nyheter og skjønnlitteratur. Bruken av

engelsk i Norge har endret seg så mye at forskere nå mener at språkets status generelt i samfunnet og undervisningen i engelsk som befinner seg i en overgangsfase.²³

En mulig utvikling fremover er at engelsk kan komme til å bli brukt enda mer, på bekostning av norsk, men det er det for tidlig å si noe sikkert om.

Engelsk er det språket som brukes mest på internett, etterfulgt av kinesisk, spansk og arabisk.²⁴ Selv om andre språk enn engelsk også brukes på sosiale medier som Facebook og Instagram, er det en tydelig tendens til at engelsk brukes for å gjøre innholdet tilgjengelig for flere og kanskje mer spennende. YouTube-videoer behøver jo ikke å være på engelsk, men den som ønsker at videoen skal bli sett av flest mulig, vil sørge for å bruke engelsk. Jo flere som bruker engelsk, desto større blir sjansen for at engelsk blir det foretrukne språket. Bruken av engelsk har dermed en selvforsterkende effekt.

Et eksempel på dette er dataspill på internett, som krever mye samarbeid og presis kommunikasjon. Engelsk er det språket som gjør det mulig for gamere i ulike land å oppnå resultater sammen, og siden mange ungdommer bruker timevis daglig på å spille, får de mye øvelse i å snakke engelsk og blir mye dyktigere til dette enn generasjonen(e) før dem.²⁵

Engelsk brukes så mye at mange unge mennesker i Norge ikke tenker særlig over at dette språket ikke er morsmålet deres, og kompetansen i å forstå og snakke er så høy at morsmålsbrukere blir imponert. Engelsk brukes også blant ungdom som et internt språk for å utforske og styrke identitet og vennskap, ofte gjennom humor. For mange er engelsk noe lystbetont, noe de velger å bruke i fritiden fordi det gir dem kunnskaper,

kontakt med omverdenen, opplevelser og underholdning. Hva bruker du engelsk til? Liker du å bruke engelsk? Kjenner du deg igjen i svarene nedenfor? De viser hva noen norske 16-åringer svarte da de ble spurt om hva de synes er spennende ved å bruke engelsk.

«Det er en måte å kommunisere med andre mennesker på, du kan kommunisere med folk på den andre siden av jorda. Ved å kunne engelsk så kan man oppleve utrolig mye mer enn hvis man bare kan norsk. Du får oppleve flere ulike kulturer, religioner, tradisjoner og lignende.»

«Jeg synes det er veldig spennende å snakke engelsk med noen som ikke har engelsk som morsmål. Da føler jeg at jeg kan være på samme nivå.»

«Det er et lingua franca, et internasjonalt språk. Derfor har jeg utbytte av å lære språket. Samtidig liker jeg å imponere mine foreldre ved å bruke engelsk.»

«Jeg liker at det finnes flere forskjellige uttrykk på engelsk. Det er lettere å finne synonymer. Jeg snakker mye engelsk med vennene mine.»

«Jeg synes det er gøy å lære nye ord og uttrykk. Det gjør engelsken morsommere.»

Engelsk i studier og arbeid

ID 91098414 © Sidelnikov | Dreamstime.com

Sammenlign setningene nedenfor, som begge handler om prisen på en bok. På hvilken måte er de forskjellige? I hvilken sammenheng ville du bruke setning 1 og setning 2?

1: *It was, like, five bucks, so I was like «okay».*

2: *As the price of five dollars was reasonable, I decided to make the purchase without further thought.*

26

I den første setningen er det brukt slang, som *bucks* og et fyllord som *like* (i *I was like*). Denne setningen er et eksempel på uformelt eller muntlig språk. I den andre setningen er det ingen slanguttrykk eller fyllord. Det er korrekt setningsbygning, bindeord (*as*) og relativt formelle ord som *purchase* (kjøp) og *reasonable*. Den første måten å uttrykke seg på passer når du snakker med venner eller andre du kjenner i en privat sammenheng. Den andre måten vil være mer passende i en sammenheng hvor du er forventet å bruke korrekt og saklig språk, for eksempel i en muntlig presentasjon eller et møte.

Å bruke engelsk i studier og arbeidsliv krever noe annet og mer enn å bruke språket i fritiden. Uansett hvilket fagområde du utdanner deg innenfor og vil arbeide med, vil du måtte lære viktige spesialord og uttrykk på engelsk, såkalt fagspråk. I skriftlige oppgaver, rapporter og PowerPoint-presentasjoner på universitetet eller arbeidsplassen vil du måtte stille høye krav til engelsken din, rett og slett for å bli tatt seriøst.²⁷ Slang og dagligdagse uttrykk som brukes blant ungdom og på sosiale medier, er ikke akseptabelt i slike sammenhenger.

Når du bruker engelsk i studier og i arbeidslivet, må du være nøyaktig. Ordforrådet må være presist og tilpasset det emnet eller fagområdet du tar for deg, verb må bøyes riktig, tegnssettingen må være korrekt, og språket må ha god flyt. Heldigvis er alt dette noe alle elever jobber med i engelskfaget, både på ungdomsskolen og i videregående skole. Men når du er ferdig på skolen, er du langt fra ferdig med å arbeide med engelsken din. Senere i livet vil du måtte utvikle engelskferdighetene dine videre, ofte på egen hånd, og da er det viktig å ha gode grunnkunnskaper og strategier for å kunne forbedre engelsken din i takt med de økte kravene som blir stilt til deg.

Formålet med å bruke engelsk er å formidle et budskap eller innhold så klart og presist som mulig. Hvis du skal skrive en rapport om en studietur til India, selge et nytt genialt produkt på det internasjonale markedet, forhandle med en bedrift i Hong Kong eller oppsummere nye funn i kreftforskning, må du bruke en engelsk som oppfyller en rekke formelle krav.

Når du skriver engelsk og ikke vet hvem som skal lese det du skriver, for eksempel hvis du henvender deg til en institusjon eller et firma på e-post eller på telefon, lønner det seg å være ganske formell, for sikkerhets skyld. For å unngå å fornærme noen eller virke useriøs må du bruke ord og uttrykk som passer til denne situasjonen. På neste side er et eksempel på e-postutveksling mellom en norsk lærer og Middle Temple, en institusjon i London, som hun ønsker å besøke sammen med sine kolleger. Språket er formelt og høflig, og typiske kjennetegn på denne typen språk er merket med rødt.

Hello,

I would like to book a guided tour of Middle Temple followed by a three-course lunch for a group of 8 upper-secondary school teachers from Norway. Even if we are not 10 participants, we hope that we can still book a guided tour. If necessary, we will pay for 10 people.

We would like to visit Middle Temple on 21 or 22 March 2019.

I am looking forward to hearing from you.

Kind regards

Siri Hunstadbråten
Drammen upper secondary School
Norway
+4790790376

Dear Siri,

Thank you for making payment this afternoon, your receipt is attached.

Please note that we stop serving at 2:00pm, and we recommend that you arrive at 12:30pm, so you will have enough time to enjoy your meal and the atmosphere.

Dress code (Middle Temple has a strict dress code that if not adhered to may stop entry without refund)

Members and guests should bear in mind that Hall is the luncheon room of a professional body. The dress code is business suit, court dress or smart casual dress. Jeans may be worn if both clean and smart. **We do not permit guests wearing trainers, sandals, sportswear, shorts, T-shirts or ripped/dirty clothing.**

All diners are reminded that:

- Bags and overcoats can be left (at the member's own risk) in the cloakroom.
- If taken into Hall, bags should be placed under the table out of the way of other members, guests and members of staff
- Mobile telephones should not be used in Hall
- Photography is not permitted in Hall during lunch
- Middle Temple has a No Smoking policy throughout the Inn.

Middle Temple also have a children policy, which must be adhered:

- Children under the age of 5 are only allowed to have lunch or dine in Hall in the evening **with the prior written approval** of the Under Treasurer or the Director of Development.
- Pushchairs are not allowed into the Hall

Middle Temple reserves the right to refuse entrance to the Hall if guests do not follow the dress code accordingly and also to ask for ID on arrival if necessary.

Please note our cancellation policy is 5 working days.

Kind regards,

Jill Stokes
Events administrator.

Når det gjelder muntlig engelsk, er det ganske stor uenighet blant språkforskere om hvor viktig det er for dem som ikke har engelsk som morsmål, å tilpasse språket sitt til en standard.²⁸ Faktisk kan kommunikasjon mellom dem som ikke har engelsk som morsmål, gå lettere enn mellom en som har engelsk som morsmål, og en som ikke har det. Årsaken kan være at morsmålsbrukeren ikke har samme forståelse for, og bevissthet om,

at det er viktig å tilpasse det man sier, til den man snakker med. De som ikke har engelsk som morsmål, derimot, må anstrenge seg mer og vil muligens være mer lydhøre og tilpasse språket sitt mer til den de snakker med. Det meste av kommunikasjonen på engelsk foregår jo også, som vi har sett, mellom ikke-morsmålsbrukere, altså de som befinner seg i den ekspanderende sirkelen til Kachru (se side 19).

De fleste som bruker engelsk i dag, er flerspråklige. ID 111472278 © Vinh Dao | Dreamstime.com

Engelskspråklig kultur kommer fra mange ulike land

Veggmaleriet You Are The Star i Los Angeles (fra 1983) med store Hollywood-stjerner blant publikum. ID 188055331 © Usataro | Dreamstime.com

Som beskrevet ovenfor ble engelsk et verdensspråk på grunn av utbredelsen av det britiske imperiet, men på 1900-tallet, og særlig etter annen verdenskrig, ble imperiet mindre etter hvert som flere og flere kolonier ble selvstendige. Selv om Storbritannia ikke lenger var en stormakt, avtok ikke bruken av engelsk. De tidligere koloniene hadde bruk for et felles språk i administrasjon og utdanning, og valget falt som regel på engelsk.

USAs enorme betydning og makt i etterkrigstiden har hatt stor betydning for utbredelsen av engelsk språk og engelskspråklig kultur. Britenes tidligere koloni USA bidro til at de allierte vant annen verdenskrig, og fikk etter dette en sterk økonomisk vekst. Amerikanernes innflytelse i verden økte enormt økonomisk, militært og ikke minst kulturelt. De eksporterte både livsstil og verdier og ikke minst språket sitt gjennom litteratur, musikk, film, TV-serier og reklame. Etter at den digitale teknologien ble utviklet, har internett

overtatt som formidlingskanal for anglo-amerikansk kultur og gjort den enda mer tilgjengelig, til en overkommelig pris, for enda flere. Amerikansk kultur kan oppleves i så å si hele verden 24/7, for å si det med et engelsk uttrykk, og språket som formidler denne kulturen, er engelsk.

Nadine Gordimer. ID 8252784 © Antonio Ros | Dreamstime.com

Mindre kjent er det kanskje at engelskspråklig litteratur også er blitt global, akkurat som språket. Det er langt fra bare forfattere i den indre sirkelen, fra land hvor engelsk er morsmål, som skriver på engelsk. Forfattere i land i den ytre sirkelen har fått tilgang til verdensmarkedet for litteratur ved å

skrive på engelsk. Slik litteratur kalles ofte med en samlebetegnelse post-kolonial siden disse forfatterne kommer fra tidligere britiske kolonier. Både innholdet og engelsken i disse bøkene er preget av forfatternes kultur og identitet og dreier seg ofte om ulike sider ved landenes historie som kolonier og nåtidens politiske forhold. Har du hørt om forfattere som Salman Rushdie og Arundhati Roy (fra India), Chimamanda Ngozi Adichie (fra Nigeria), Nadine Gordimer (fra Sør-Afrika) og Tayib Salih (fra Sudan), for å nevne noen?

Et eksempel på at mye av denne litteraturen dreier seg om identitet, tilhørighet og kultur, finner vi i Chimamanda Ngozi Adichies roman *Americanah*.

Her møter vi Ifemelu, en ung student fra Nigeria som har reist til USA for å studere. Hun føler at alt er fremmed der, og selv om det er andre ikke-hvite i USA, har de en helt annen historie og bakgrunn enn det hun har:

Princeton, in the summer, smelled of nothing, and although Ifemelu liked the tranquil greenness of the many trees, the clean streets and stately homes, the delicately overpriced shops and the quiet, abiding air of earned grace, it was this, the lack of a smell, that most appealed to her, perhaps because the other American cities she knew well had all smelt distinctly. [...]

But she didn't like that she had to go to Trenton to braid her hair. It was unreasonable to expect a braiding salon in Princeton – the few black locals she had seen were so light-skinned and lank-haired she could not imagine them wearing braids – and yet as she waited at the Princeton Junction station for the train, on an afternoon ablaze with heat, she wondered why there was no place where she could braid her hair. A few other people were waiting on the platform, all of them white and lean, in short, flimsy clothes.

(side. 3-4)

Salman Rushdie fra India. ID 44102141 © Markwaters | Dreamstime.com

Salman Rushdies prisbelønte roman *Midnight's Children*, om Indias overgang fra koloni til selvstendig stat, åpner slik:

I was born in the city of Bombay . . . once upon a time. No, that won't do, there's no getting away from the date: I was born in Doctor Narlikar's Nursing Home on August 15th, 1947. And the time? . . . Oh, spell it out, spell it out: at the precise instant of India's arrival at independence, I tumbled forth into the world. There were gasps. And, outside the window, fireworks and crowds . . . I was left entirely without a say in the matter. I, Saleem Sinai, later variously called Snotnose, Stainface, Baldy, Sniffer, Buddha and even Piece-of-the-Moon, had become heavily embroiled in Fate – at the best of times a dangerous sort of involvement. And couldn't even wipe my own nose at the time.

(side. 9)

Engelsk i fremtiden

Det er kreative språkbrukere som definerer språkets fremtid. ID 94256549 © Marek Uliasz | Dreamstime.com

Mange språkforskere er opptatt av hva som vil skje med engelsk i fremtiden, og følger nøye med på hva globalisering og utstrakt bruk av digitale medier fører til. Spørsmålet er om engelsk fortsatt vil kunne fungere som et internasjonalt kommunikasjonsspråk, et såkalt *lingua franca*, og i hvilken grad det vil beholde sin ubestridte posisjon som verdensspråk. Hvem sin engelsk vil få mest gjennomslag? Vil rappernes engelsk, som er populær over store deler av verden, endre oppfatningen av hva som er akseptabel språkbruk? Vil andre språk, som mandarin, bli viktigere? Det som allerede har skjedd og er svært tydelig i Norge, er at skillet mellom engelsk som fremmedspråk og engelsk som et andrespråk er i ferd med å forsvinne, særlig for unge mennesker. Engelsk og morsmålet brukes om hverandre.

Politiske forhold endrer også bruken av engelsk. For eksempel kan Brexit gjøre at engelsk blir mindre viktig som kommunikasjonsspråk i EU. I tidligere britiske kolonier vil ikke lenger befolkningen la seg definere av britenes engelsk. Forfatteren Chimamanda Ngozi Adichie fra Nigeria, for eksempel, sier at hennes engelsk er knyttet til hennes erfaring som nigerianer og ikke noe britisk, amerikansk eller australsk. Engelsken hun snakker, er blitt hennes.²⁹ I Ghana, en annen tidligere britisk koloni, er ikke lenger idealet for unge mennesker å snakke britisk-engelsk, men en egen variant av amerikansk aksent, noe som har skapt et skille mellom ungdommen og de eldre.³⁰

Noen myter og realiteter om engelsk

1) Er engelsk så mye brukt fordi det er så lett å lære?

Om engelsk er lett å lære, kommer selvsagt an på hvem man er. Engelsk kan være lett å lære for en som har norsk som morsmål, siden de to språkene er nært beslektet, og de fleste i Norge hører og leser mye engelsk fra en tidlig alder. For en som vokser opp på landsbygda i Kina, er det mye vanskeligere. Engelsk er ikke blitt et globalt

språk på grunn av språkets egenskaper, men fordi det har vært, og fortsatt er, språket til folk med makt. Engelsk har blitt brukt for å fremme politiske, militære og økonomiske interesser i verden og har spredd seg på grunn av at det fungerte godt til dette formålet. I dagens verden velger mange å bruke engelsk fordi det gir dem muligheter til utdanning, arbeid og opplevelser.

Stonehenge, et forhistorisk monument i Wiltshire, England. ID 4786386 © Seast | Dreamstime.com

2) Er engelsk et rikere språk enn norsk?

Oxford English Dictionary har 600 000 oppslagsord, mens den største norske ordboka ca. 300 000 oppslagsord, så det er for så vidt riktig å si at engelsk er rikere, men det betyr ikke at norsk er et mindre avansert eller presist språk enn engelsk.³¹ At engelsk har et dobbelt sett ordforråd, med ord lånt fra gammelengelsk/norrønt eller fransk/latin, gjør jo at antallet ord blir høyt. Men det er viktig å ta med i betraktningen at mange engelske ord som står i *Oxford English Dictionary* ikke lenger er i bruk, og at språkets utbredelse gjør at det er mange ord i engelsk som bare brukes i begrensede områder, for eksempel ord som har med lokale forhold og levesett i ulike land å gjøre. Når vi noen ganger føler at det er lettere å uttrykke oss på engelsk enn på norsk, kan det skyldes flere ting og ikke først og fremst at det er så mange flere ord å velge mellom på engelsk. Mange synes for eksempel at det er mye lettere å si og skrive «I love you» enn «Jeg elsker deg».

3) Er engelsk lett å uttale (og stave)?

Igjen kommer svaret an på hvem du er. For en japaner er det for eksempel veldig vanskelig å skille mellom lydene /l/ og /r/, og for franskmenn er det lett å glemme å uttale /h/ i starten av ord som for eksempel *have* og så videre. Nordmenn har også en del utfordringer. For eksempel er det vanskelig for oss å skille mellom stemt s (skrives /z/ i lydskrift), som i ordet *lose*, siden

vi ikke har denne lyden på norsk, og ustemt s, som i ordet *loose*.

118170536 © Oleg Dudko | Dreamstime.com

Stavemåten i engelsk har blitt hengende etter utviklingen av engelsk uttale, noe som gjør at det er et manglende samsvar mellom stavemåte og uttale. Fordi vi er så vant til å lese engelsk og har støtt på ordene såpass mange ganger, tenker de fleste ikke så mye over det manglende samsvaret mellom staving og uttale. Men når du støter på et nytt og langt engelsk ord, opplever du kanskje at det kan være vanskelig å forutsi hvordan det uttales ut fra hvordan det staves? Stedsnavn i England er et godt eksempel på dette. Elva som renner gjennom London, uttales /temz/ (Thames), stedsnavn i London som Holborn og Southwark uttales henholdsvis /heubøn/ og /sathek/. (Uttalen er gjengitt med vanlige bokstaver og ikke lydskrift.) Og hvem kunne ane

at byen Worcester uttales /woste/? Nordmenn kan også streve med å stave engelske ord, for eksempel *exciting*, *accommodation*, *loose* (løs), *lose* (miste) og *receive*. Legg vekk teksten og se om du kan skrive disse ordene riktig. Se her etterpå. Har du alle riktig, er du i eliteklassen!

4) Er nordmenn gode i engelsk?

Sammenlignet med mange andre nasjonaliteter er nordmenn gode i engelsk. I EFs English Proficiency Index ble Norge i 2019 nr. 3 av ca. 100 land som deltok i undersøkelsen.³² Nordmenn er generelt gode i muntlig engelsk, men har større utfordringer i skriftlig og særlig formelt språk. Det er viktig å være klar over at det å være god i engelsk innebærer mer enn bare å kunne snakke uten å gjøre språklige feil. Det er like viktig, eller til og med viktigere, å kunne tilpasse språket sitt etter samtalepartneren og situasjonen og vise respekt gjennom å bruke høflighetsuttrykk riktig. Hva som oppfattes som høflig i ulike land, varierer, likeledes hvor direkte man kan uttrykke seg. Norsk kultur verdsetter det å snakke direkte, mens det for eksempel i Storbritannia og mange asiatiske land vil være vanlig å uttrykke seg mer forsiktig og hensynsfullt. For å kommunisere godt har det derfor stor betydning å beherske disse kulturelle reglene eller kodene.

5) Har engelsk lite grammatikk?

Hvis man med grammatikk mener bruk av kasus (som på tysk), kjønn på substantiver (som på tysk, fransk, spansk og norsk) og omfattende verb-bøyingsmønstre (som på fransk, tysk og spansk), har engelsk lite av dette. Det meste av slike trekk ble borte før moderne engelsk oppsto, og i dag finnes det bare noen rester, for eksempel ca. 200 uregelrette verb (men langt færre i vanlig bruk) og verbendelsen -s i 3. person entall av verb i presens (*I think, he/she/it thinks*). Engelsk har imidlertid andre elementer som er utfordrende for en ikke-morsmålsbruker. For å kunne bruke engelsk på et høyt nivå er det mange språklige elementer man må arbeide systematisk med. For eksempel vil hvor de ulike elementene skal plasseres i setningen, variere, og hvordan man oppnår flyt og sammenheng i språket, er en kunst det kan ta årevis å beherske. Å bruke gode ordbøker på riktig måte er noe annet enn å bruke Google Translate, men siden så mange mennesker i verden i dag er opptatt av å lære og forbedre engelsken sin, utvikles det stadig bedre ressurser og verktøy for språklæring, oversettelse og grammatikk-kontroll, og mange av disse er til og med gratis. Lykke til med å utvikle din engelsk videre!

American English (US Department of State)

Nettside med ressurser om opplæring i engelsk som andre-/fremmedspråk og amerikansk kultur.

Ansa

Organisasjon for norske studenter i utlandet. Jobber med å ivareta norske utenlandsstudenters interesser og informere om studiemuligheter i utlandet.

The British Council

Nettside med kvalitetssikrede ressurser om opplæring i engelsk som andre-/fremmedspråk og engelskspråklige kulturer.

Det flerspråklige bibliotek (DFB)

Støtteapparat for landets biblioteker med nasjonalt ansvar for flerspråklige bibliotektilbud. Gjennom ditt lokale bibliotek har du tilgang til alle DFBs samlinger.

Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høgare utdanning

Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høgare utdanning forvalter en rekke nasjonale og internasjonale incentivordninger, stipend, og utveksling som skal fremme kvalitet i UH-sektoren.

Fremmedspråksenteret

Nasjonalt senter for engelsk og fremmedspråk i opplæringen bidrar til økt interesse for fremmedspråk og arbeider for å få god kvalitet i opplæringen, slik at den får et variert og praktisk innhold.

Teaching Tolarence

Nettside med undervisningsressurser om Interkulturell forståelse og toleranse på tvers av kulturer, religioner og kjønn.

Utenriksdepartementets reiseinformasjon

Utenriksdepartementets reiseinformasjon til land Norge har diplomatiske forbindelser med.

Utdanning i verden

Nettside med offentlig og kvalitetssikret informasjon om å reise til utlandet på videregående, ta en hel grad i utlandet eller delta på utveksling organisert av et universitet i Norge fra studier i Norge. Driftes av DIKU, Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høgare utdanning.

Sluttnoter

- 1 Bech, K. (2016). *Fra englisc til English: Et språk blir til*. Oslo: Pax.
- 2 CEFR English Exam Centre. Why the ESL Market is set to boom in the next 10 years. URL: <https://cefrefambot.com/esl-market-due-boom-next-10-years-part-1/>. Lastet ned 10.1.2020
- 3 Seargeant, P. & Swann, J. (red). 2012. *English in the World: History, Diversity, Change*. Abingdon: Routledge.
- 4 The English Effect: The impact of English, what it's worth to the UK and why it matters to the world. British Council (2013). URL: <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/english-effect-report-v2.pdf>. Lastet ned 10.1.2020
- 5 URL: <https://public.oed.com/how-to-use-the-oed/key-to-pronunciation/pronunciations-for-world-englishes/>. Lastet ned 15.1.2020.
- 6 Anthony, J., Burgess, R. & Mikkelsen, R. (2017). *Access to International English*. Oslo: Cappelen Damm.
- 7 Crystal, D. (2002). *The English Language: A Guided Tour of the Language*. London: Penguin.
- 8 NBC News. English won't dominate. URL: http://www.nbcnews.com/id/4387421/ns/technology_and_science-science/t/english-wont-dominate-world-language/#.XnPIZ6hKhPY. Lastet ned 10.1.2020
- 9 Oxford University Press. Word of the Year. URL: <https://languages.oup.com/word-of-the-year/>. Lastet ned 7.1.2020
- 10 CEFR English Exam Centre. Why the ESL Market is set to boom in the next 10 years. URL : <https://cefrefambot.com/esl-market-due-boom-next-10-years-part-1/>. Lastet ned 20.2.2020
- 11 Vox. How "on fleek" went from a 16-year-old's Vine to Denny's Twitter account. URL: <https://www.vox.com/culture/2017/3/28/14777408/on-fleek-kayla-lewis-ihop-dennys-vine-twitter-cultural-appropriation>. Lastet ned 28.2.2020
- 12 Minaj, N. Feeling Myself. URL: <https://genius.com/Nicki-minaj-feeling-myself-lyrics>. Lastet ned 12.1.2020
- 13 NDLA. The Origins of the English Language. URL: <https://ndla.no/en/subjects/subject:39/topic:1:188628/resource:1:9168>. Lastet ned 30.12.2019
- 14 Babbel. 139 Norse words. URL: <https://www.babbel.com/en/magazine/139-norse-words>. Lastet ned 10.1.2020
- 15 Bech, K. (2016). *Fra englisc til English: Et språk blir til*. Oslo: Pax.
- 16 Crystal, D. (2002). *The English Language*. London: Penguin Books.
- 17 Crystal, D. (2002). *The English Language*. London: Penguin Books.
- 18 URL: <http://www.macmillanglobal.com/blog/teaching-tips/the-rise-of-english-as-a-global-language-david-crystal>. Lastet ned 10.1.2020
- 19 Floud, R. (2014). *The Cambridge Economic History of Modern Britain*. Volume II. Cambridge: Cambridge University Press.
- 20 Culpeper, J.mfl. (red). (2009). *English Language: Description, Variation and Context*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- 21 Culpeper, J.mfl. (red). (2009). *English Language: Description, Variation and Context*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- 22 Culpeper, J.mfl. (red). (2009). *English Language: Description, Variation and Context*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- 23 Brevik, L. M. & Urdal, U. E. (red). (2020). *Teaching English in Norwegian classrooms: From research to practice*. Oslo: Universitetsforlaget.
- 24 URL: <https://speakt.com/top-10-languages-used-internet/>. Lastet ned 5.1.2020
- 25 Forskning. No. Gamere blir gode i engelsk. URL: <https://forskning.no/sprak-skole-og-utdanning-barn-og-ungdom/gamere-blir-gode-i-engelsk/441794>. Lastet ned 5.1.2020
- 26 URL: <http://www.antimoon.com/how/formal-informal-english.htm>. Lastet ned 10.1.2020
- 27 Forskning.no. Denne engelskfeilen er det mange elever som gjør. URL: <https://forskning.no/barn-og-ungdom-partner-pedagogiske-fag/denne-engelsk-feilen-er-det-mange-elever-som-gjor/1331942> Lastet ned 15.1.2020
- 28 Culpeper, J. mfl.(red). (2009). *English Language: Description, Variation and Context*. Basingstoke:Palgrave Macmillan.
- 29 Oxford English Dictionary. URL : <https://public.oed.com/blog/nigerian-english-release-notes/>
- 30 The Guardian. Ghana's youth go weg big for slang. URL: <https://www.theguardian.com/world/2013/mar/06/ghana-slang-lafa-big>. Lastet ned 10.1.2020
- 31 Bech, K. (2016). *Fra englisc til English: Et språk blir til*. Oslo: Pax.
- 32 EF. EF English Proficiency Index 2019. URL: <https://www.ef.com/wwen/epi/>. Lastet ned 7.1.2020

ENGLSK I VERDEN

I serien *Fokus på språk* får du informasjon som skal hjelpe deg til å bestemme deg for hvilke språk du skal velge eller fordype deg i.

I dette heftet kan du lese mer om det engelske språket. Engelsk er det mest brukte kontaktspråket (lingua franca) verden over, og det er flere som bruker engelsk som felles kommunikasjonspråk enn de som har engelsk som morsmål. Som i resten av verden har vi også i Norge gradvis fått et mer mangfoldig samfunn. Det betyr at flerspråklighet er en sosial virkelighet, og gode engelskkunnskaper blir derfor viktige.

Engelsk i verden er skrevet av Siri Hunstadbråten.

FOKUS PÅ SPRÅK - Revidert utgave, 2020

ISSN 1890-3622

ISBN trykket 978-82-8195-079-5

ISBN på nett 978-82-8195-080-1